

بایدها و نبایدهای تبلیغ در زندان

مجید صادقی*

حامد میرزاخان**

چکیده

با فراهم شدن زمینه حضور مبلغان دینی در زندان‌ها، ضرورت پرداختن به مهارت‌های تبلیغ در این عرصه هم احساس می‌شود و نیز با توجه به تفاوت سطح مخاطبان از نظر فرهنگی و حتی نوع جرم، لازم است مبلغ دینی متناسب با شرایط موجود در زندان، برنامه‌ریزی مناسبی داشته باشد.

از این رو، توجه به بایدها و نبایدها، از جهت آشنایی با اماکن و بخش‌های زندان و دانستن قوانین اداری و توجه به جنبه‌های امنیتی کار در زندان، حضور موجه‌تری برای مبلغ فراهم می‌کند و نیز آشنایی با سبک زندگی و روابط فردی و گروهی مددجویان و حتی اصطلاحات رایج بین آنها، بر امکان موفقیت او در کار تبلیغی می‌افزاید.

مقاله پیش رو، با روش توصیفی - تحلیلی و بهره‌مندی از یافته‌ها و تجربه‌های میدانی در محیط زندان و کانون اصلاح و تربیت فراهم آمده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که با شناخت درست بایدها و نبایدهای تبلیغی در زندان و شناخت صحیح محیط زندان، می‌توان فعالیت تبلیغی مؤثرتری را در زندان به ثمر نشاناند.

کلیدواژه‌گان

تبلیغ، زندان، مددجو، مبلغ، تبلیغ در زندان.

* کارشناس ارشد علوم حدیث: mr.majidsadeghi@gmail.com

** دانش آموخته سطح چهار حوزه علمیه قم، پژوهشگر مرکز فقهی ائمه اطهار (ع): mirzakanhamed@gmail.com

مقدمه

تبلیغ و دعوت به سوی ارزش‌های اسلامی و الهی، در فرهنگ قرآن و سیره پیامبران و ائمه معصومین علیهم‌السلام، یک وظیفه همگانی و همیشگی برای مسلمانان بوده و دارای اهمیت بسیاری است. قرآن مجید، بهترین گفتار را «دعوت إلى الله» دانسته است و می‌فرماید:

«وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَ عَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ (فصلت، آیه ۳۳)؛ و چه کسی خوش‌گفتارتر است از آن کس که دعوت به سوی خدا می‌کند و عمل صالح انجام می‌دهد و می‌گوید: من از مسلمانانم.»

همچنین، قرآن کریم برترین امت را کسانی می‌داند که امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند: «وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (آل‌عمران، آیه ۱۰۴)؛ باید از میان شما، جمعی دعوت به نیکی و امر به معروف و نهی از منکر کنند و آنها همان رستگاران‌اند.»

امیر مؤمنان، علی علیه‌السلام می‌فرماید:

«بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْيَمَنِ وَقَالَ لِي يَا عَلِيُّ لَا تُقَاتِلَنَّ أَحَدًا حَتَّى تَدْعُوهُ وَ أَيْمُ اللَّهُ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ عَلِيَّ يَدِيكَ رَجُلًا خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَ غَرَبَتْ وَ لَكَ وَ لَأُوهُ يَا عَلِيُّ (طوسی، ۱۳۶۵، ج ۶، ص ۱۴۱)؛ پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مرا به سوی یمن اعزام کرد و به من فرمود: ای علی! مبارزه را با کسی آغاز نکن، مگر آنکه پیش از آن، او را به اسلام دعوت نمایی. به خدا سوگند! اگر خداوند یک انسان را به دست تو هدایت کند، برای تو بهتر است از تمام آنچه خورشید بر آن طلوع و غروب می‌کند.»

امام هشتم علیه‌السلام فرمود:

«رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا؛ خدا بیامرزد کسی را که امر ما را زنده کند.» راوی حدیث گوید: چگونه امر شما زنده می‌شود؟ امام فرمود: «يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَ يُعَلِّمُهَا النَّاسَ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَخَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَتَّبِعُونَا (صدوق، بی‌تا، ج ۱، ص ۳۰۷)؛ به آموختن علوم و تعلیم دادن آن به مردمان؛ چه اگر مردمان از آن تعالیم والا که در سخنان ماست، آگاه گردند، پیرو ما خواهند شد.»

به جهت بهره‌مندی از فرصت ایجادشده در طول دوران حبس برای مددجو، حضور مبلّغ دینی با توجه به اهداف تبلیغ دینی می‌تواند بهره‌وری از این فرصت را افزایش دهد و در جهت آشنایی

مددجو با معارف دینی و اخلاقی و تربیتی توسط مبلغ در دوره‌های مختلف سال و به‌خصوص در مناسبت‌های ویژه تبلیغی محرم، صفر، ماه رمضان و فاطمیه، زمینه انتقال معارف دین را در جهت اصلاح و تربیت و بازپروری مددجویان فراهم آورد.

هدف اصلی در قانون‌گذاری کیفری در اسلام و مجازات‌های تعزیری، اصلاح، تأدیب و آماده کردن بزهکار برای یک زندگی سالم و شرافتمندانه در جامعه است. اصلاح و تربیت مجرمان در نظام کیفری اسلام، یکی از اهداف مهم به حساب می‌آید. بخشی از اهداف تربیتی با ایجاد بستر شناختی و معرفتی حاصل می‌شود. این آگاهی‌ها، شامل: آشنایی با معارف دین در قالب مسائل و موضوعات اعتقادی، احکام فقهی فردی و اجتماعی، موضوعات اخلاقی و تربیتی، آشنایی با تبعات منفی رفتار در زندگی فردی و اجتماعی، کسب دانش لازم درباره راه‌های مختلف سالم زندگی کردن در پرتو آموزه‌های دینی و معارف اسلامی است و مددجو با آگاهی یافتن از این موضوعات، سطح معلوماتش در مسائل مورد نیاز افزایش یافته، می‌تواند بر اساس این آگاهی‌های جدید، تصمیمات تازه‌ای در زندگی بگیرد و بر پایه این اطلاعات، برنامه‌ریزی بهتری در زندگانی خود داشته باشد.

اهداف تربیتی و اصلاحی نسبت به مددجو، در حقیقت، ایجادکننده نگرش‌های سازنده به خود و جامعه پیرامون است؛ نگرش‌هایی که موجب توانمندسازی تشخیصی به وضعیت خود و خودآگاهی از آنچه خداوند برای او مقرر کرده، می‌شود و توان بازیابی خود در مواجهه با مشکلات و گرفتاری‌ها و وضعیت‌های نامطلوبی را که برای او پیش می‌آید، در پی دارد. این همه، جز با حضور مبلغ روحانی که آموزه‌های دینی را به‌خوبی فراگرفته و مهارت و توانایی انتقال این معارف را در محیط زندان برای مددجویان دارد، به انجام نمی‌رسد.

پیشینه تحقیق

در مورد زندان و زندانی، کتاب‌ها و مقالات بسیاری نوشته شده است که رویکرد بیشتر آنها، تاریخی، فقهی و حقوقی است. تاریخچه زندان و حبس، در دوره‌های مختلف تاریخی و به‌طور مجزا در دوره‌های اسلامی، از زمان پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله تا دوره خلفا و دوره‌های بعدی تا زمان معاصر در حکومت‌های مختلف، بیان شده است؛ به عنوان نمونه، می‌توان به مقاله «زندان و زندانی در دوره صفویه» نویسنده محسن مؤمنی در مجله تاریخ نامه ایران بعد از اسلام و مقاله

«فرآیند ساخت‌یابی نهاد زندان؛ از مشروطه تا پایان پهلوی اول» به قلم نیما اکبری در مجله نقد کتاب علوم اجتماعی اشاره کرد. از نظر فقهی نیز بحث «حبس» به عنوان نوعی مجازات یا تعزیر در شکل‌های مختلف با استدلال‌های فقهی از نظر عامه و خاصه، مورد بحث جدی قرار گرفته است. مقالاتی با عنوان «روایی بازداشت موقت در فقه» اثر حسین ناصری مقدم و همکاران در مجله مطالعات فقه و حقوق اسلامی و همچنین مقاله «لزوم استفاده محدود از کیفر سالب آزادی بر مبنای فقه اسلامی» نگارش عبدالعلی توجهی و حسام ابراهیم‌وند که در مجله دیدگاه‌های حقوق قضایی نوشته شده است.

اما به طور مجزا، کتاب یا مقاله‌ای با رویکرد تبلیغ دینی در زندان که گویای شرایط زندان و زندانی و بایدها و نبایدهای تبلیغ در زندان برای امر مهم تبلیغ معارف دینی باشد، نوشته نشده است که این خود، بیانگر نوآوری این مقاله می‌باشد.

مفهوم شناسی

- زندان در لغت و اصطلاح

«زندان» در لغت، به معانی مختلف بیان شده است؛ از قبیل: بندیخانه، محبس، قیدخانه، حبس، سجن و جایی که متهمان و محکومان را در آن نگاه دارند (دهخدا، ۱۳۱۹، ذیل واژه «زندان»؛ معین، ۱۳۵۱، ذیل واژه «زندان»). مصدر «حبس»، به معنای بازداشت، بند کردن، توقیف و منع نمودن است (جمعی از نویسندگان، بی‌تا، ج ۱، ص ۷).

در تعریف زندان از منظر قانون، تنها مستند قانونی موجود، در آیین‌نامه و مقررات زندان‌هاست که در ماده سه آن، این‌گونه آمده است:

«زندان، محلی است که در آن، متهمان و محکومان با قرار یا حکم کتبی مقام قضایی موقتاً یا برای مدت معینی و یا به طور دائم، به منظور اصلاح و تربیت و درمان نارسایی‌ها و بیماری‌های اجتماعی و تحمل کیفر، نگهداری می‌شوند» (آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها، ۱۳۸۹، ص ۱، ماده ۳).

- زندانی (مددجو) در لغت و اصطلاح

«زندانی» در لغت، به معنای (صفت) کسی است که در محبس باشد (معین، ۱۳۵۱، ذیل واژه «زندانی»؛ فرهنگ فارسی عمید، ۱۳۶۳، ذیل واژه «زندانی»). در اصطلاح، زندانی به کسی گویند که در زندان به سر می‌برد و دوران محکومیت خود را سپری می‌کند. در اصطلاح قانون، به افرادی که به

دلیل ارتکاب جرم و به صورت حکم از سوی دادگاه، از نظر فیزیکی، محدود و از آزادی‌های شخصی محروم شده‌اند، زندانی گفته می‌شود.

تاریخچه زندان

۹۵

زندان، به صورت امروزی که متهم یا مجرم را در یک مکان مشخص زندانی می‌کنند، در زمان حضرت رسول ﷺ و ابوبکر نبود؛ بلکه در آن دوران، زندان عبارت بود از بازداشت شخص و جلوگیری از تصرفات آزاد او؛ برای مثال، اسیران جنگی را در حظیره‌ای (محوطه یا چهاردیواری) که در کنار مسجد ساخته می‌شد، نگهداری می‌کردند و چون در زمان عمر، تعداد جمعیت رو به ازدیاد نمود، زندان مخصوصی جهت نگهداری افراد خطاکار در نظر گرفته شد (وائلی، ۱۳۷۸، ص ۲۲۶).

دکتر وهبه زحیلی می‌نویسد:

«مسلمانان در صدر اسلام، برای زندان کردن و به بند کشیدن، محلی را اختصاص نداده بودند و چون در آن زمان، وضع اجتماعی گسترده‌تری چندان نداشت، اسیران را یا در مسجد به طور موقت نگهداری می‌کردند و یا آنان را میان مسلمانان تقسیم می‌نمودند؛ چون مسلمانان با حکومتشان همکاری صمیمانه‌ای داشتند.» (خلیلی، ۱۳۸۵، ص ۵).

ابن حزم طاهری می‌نویسد:

«همه قبول دارند که رسول خدا هرگز زندانی نداشت» (خلیلی، ۱۳۸۵، ص ۵).

عمر بن خطاب به ناچار خانه‌ای به مبلغ چهار هزار درهم از صفوان خرید و آن را زندان کرد (شوکانی، بی‌تا، ص ۳۰۵).

اولین کسی که زندان ساخت و اسیر کرد، نمرود بود و نخستین شخصی که در اسلام زندان ساخت، علی بن ابی طالب علیه السلام بود و خلفای قبل از او، مجرمان را در چاه زندانی می‌کردند (طبسی، ۱۴۱۶، ص ۶۱۶). سابق بربری گفت:

«آن زندان را من دیدم؛ زندانی از نی بود. مردم آن را سوراخ می‌کردند و بیرون می‌آمدند. از این رو، علی علیه السلام آن را از گچ و آجر ساخت» (همان، ص ۶۱۴).

بنابراین، آغاز تاریخی تأسیس زندان در اسلام، میان عهد عمر بن خطاب و عهد امیر مؤمنان علیه السلام مردد می‌باشد؛ اما زندانی که عمر بن خطاب تأسیس کرد و بعداً به نام زندان «عارم» نامیده شد، در مکه بوده است و زندان‌های نافع و مخیس که به دستور علی علیه السلام ساخته شد، در کوفه قرار

داشته است. البته توجهی مطلب به صورت دیگر نیز امکان دارد و آن اینکه علی علیه السلام اولین کسی بود که بنای خاصی را به عنوان زندان ایجاد کرد؛ ولی آنچه عمر انجام داد، این بود که خانه‌ای را که محل سکونت دیگری بود، خرید و از آن به عنوان زندان استفاده نمود.

انواع زندان، بخش‌ها، بندها، مسئولان و رابطان زندان

۹۶

بر اساس ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور (مصوب ۱۳۸۴)، زندان‌ها متفاوت‌اند که به شرح ذیل است:

الف. زندان بسته: زندانی است محصور با برج‌های دیده‌بانی در پوشش داخلی و خارجی و دارای حفاظت کامل. در این نوع زندان، محکومان شب‌ها در خوابگاه‌های اختصاصی یا گروهی نگهداری می‌شوند و روزها از برنامه‌های آموزشی و فنی و حرفه‌ای استفاده می‌کنند و در کارگاه‌های داخل زندان به کار گرفته می‌شوند. این زندان‌ها، بندهای گوناگونی دارند؛ از جمله این بندها می‌توان به: بند قرنطینه، بند نسوان، بند مشاوره، بند عادی، بند کارگاه و بند انفرادی اشاره نمود.

ب. زندان نیمه‌باز: با توجه به ماده ۷ آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، زندان نیمه‌باز، زندانی است محصور که در پوشش خارجی دارای حفاظت مناسب باشد و در آن، زندانیان به طور گروهی با تعداد کافی مأمور مراقب بدون اسلحه، به کار اعزام می‌گردند و پس از خاتمه کار، مجدداً به آسایشگاه‌های خود عودت داده می‌شوند.

ج. زندان باز: براساس ماده ۹ آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، زندان باز، زندانی است بدون حفاظت و مأمور مراقب که زندانی مدت محکومیت خود را در آن با اشتغال به کار یا خدمت می‌گذارند و حق خروج از زندان را نداشته و شب‌ها را در نزدیک‌ترین آسایشگاهی که به همین منظور تعیین شده، استراحت می‌نماید (آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، مصوب ۱۳۸۰ رئیس قوه قضائیه، با اصلاحات و الحاقات ۱۳۸۹)

- کانون اصلاح و تربیت

بر اساس ماده ۱۷ آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور (مصوب

۱۳۸۴)، کانون اصلاح و تربیت، مرکزی است که اطفال و نوجوانان بزهکار کمتر از ۱۸ سال تمام، در آنجا برای اصلاح، تربیت و آموزش نگهداری می‌شوند.

با توجه به وجود شرایط خاص برای مجرمان و محکومان کم سن و سال از جهت زمینه‌های جرم و خطا، و نیز شرایط بازپروری ویژه در مورد نوجوانان، کانون اصلاح و تربیت، در محلی غیر از زندان‌های عمومی و با مدیریتی جدای از مدیریت زندان‌های عمومی قرار دارد.

- واحدهای داخل زندان

در داخل زندان، به منظور رشد مددجویان و ارائه خدمات تأمینی، واحدهایی ایجاد شده است. از جمله این واحدها، می‌توان به این موارد اشاره نمود:

واحد حفاظت (مسئول حفاظت و کنترل ورود و خروج افراد و شخصیت‌ها و خودرو و... به داخل پوسته داخلی زندان)، اداره فرهنگی و تربیتی (عهده‌دار برنامه‌ریزی و مدیریت کلیه فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی که در بخش‌های مختلف زندان و تمامی بندها اجرا می‌شود)، مجتمع آموزشی (جهت ادامه تحصیل)، واحدهای مشاوره (به منظور کمک به تحکیم مبانی خانواده و روابط خانوادگی و اجتماعی مددجویان)، واحد مددکاری (برای آسان‌سازی روند کار قضایی و بازگشت مددجویان به زندگی عادی)، فنی - حرفه‌ای، بهداری و درمانگاه. از دیگر مکان‌های موجود در زندان، به خصوص زندان‌های بزرگ، می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: کتابخانه، سالن نمایش فیلم، سالن ورزشی، مراسلات پستی، آرایشگاه، خیاطی، مطبوعات، فروشگاه و انبار البسه و بانک. برای توضیح بیشتر، به کتاب روز اول در زندان (شریف‌نژاد، بی تا، ص ۱۱) مراجعه نمایید.

- مسئولان و رابطان

در زندان به جهت انجام امور مختلف امنیتی، فرهنگی و تربیتی، مسئولان و رابطانی قرار داده شده که با برنامه‌ریزی بتوانند دوران حبس مددجویان را کنترل کنند و آموزش‌های لازم را جهت بازپروری آنها فراهم نمایند. مسئولان و رابطان زندان که مبلغان دینی بیشتر با آنها سروکار دارند، عبارتند از:

مسئول حفاظت، مددکار، مسئول اداره فرهنگی و تربیتی که اعزام و هماهنگی‌های مرتبط با فعالیت‌های تبلیغی روحانیون اعزامی را بر عهده دارد و واحدهای دارالقرآن و ستاد اقامه نماز،

زیر نظر این اداره فعالیت می‌کند. از رابطانی که در داخل زندان و در بندها فعالیت می‌کنند و بیشتر آنها از میان مددجویان انتخاب می‌شوند، می‌توان به: رابط فرهنگی، رابط بهداری و وکیل بند نام برد.

بایدهای تبلیغ در زندان

۹۸

شناخت اموری که در قالب بایدها در محیط زندان به عنوان مرکزی برای بازپروری وجود دارد، می‌تواند در دستیابی به موفقیت در کاری که شروع شده است، مؤثر باشد. مبلغ زندان، اگر بایدها و نبایدها را نشناسد و آنها را در مسیر تبلیغی خود مورد توجه قرار ندهد، چه بسا آنچه در زمان طولانی به آن اهتمام ورزیده، به انجام مطلوب نرسد و تمامی تلاش او از بین برود. از این رو، شناخت این گونه آسیب‌ها برای موفقیت در امر تبلیغ، بسیار مهم و بنیادین است. مبلغانی که قصد تبلیغ در محیط زندان را دارند، باید دارای شرایط ذیل باشند:

۱. شرایط عمومی

- اشتغال به تحصیل در سطح عالی حوزه علمیه؛
- آراستگی ظاهری؛
- توانایی در امر پرسش و پاسخ و برقراری ارتباط مؤثر با عموم مردم، به‌خصوص مددجو و داشتن مهارت بیانی؛
- آشنایی لازم با احکام شرعی، مشاوره، مسائل اعتقادی و اخلاقی و روان‌شناسی؛
- شناخت مسائل مربوط به جوانان؛
- رعایت شئونات طلبگی (در گفتار، رفتار، پوشش و...)
- داشتن فضایل بایسته اخلاقی در امر تبلیغ، مانند: شرح صدر، تواضع، صمیمیت، و...؛
- نشاط و شادابی؛
- داشتن روحیه کار جمعی (پیروی از تصمیم‌های گروهی).

۲. شرایط ویژه

- علاقه‌مندی به فعالیت در زندان و توانایی روحی و روانی لازم؛
- آگاهی اجمالی به مسائل مربوط به مباحث حقوقی و جزائی و درک مسائل و مشکلات مددجویان و خانواده‌های ایشان؛
- تعهد به حضور مستمر.

مبّلیغی که قصد حضور در زندان را دارد و برای امر تبلیغ می‌خواهد وارد زندان شود، باید پیش از ورود به زندان، یک دوره آموزشی کوتاه‌مدت را طی نماید و پس از کسب امتیازهای لازم و موفقیت در کارگاه آموزشی، به حضور در این مراکز اقدام کند؛ زیرا آگاهی از محیط زندان و شیوه تبلیغ در این محیط، از ظرافت‌های خاصی برخوردار است که عدم آگاهی از آن، باعث آسیب‌هایی برای مددجو، مبّلیغ و دیگر رابطان و مسئولان زندان می‌گردد.

از جمله سرفصل‌ها و موارد مورد نیاز برای آموزش، می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- آموزش مهارت شیوه اجرای طرح تبلیغ در زندان؛

- آگاهی از مباحث اخلاقی و تربیتی و اعتقادی مورد نیاز مددجویان؛

- احکام تخصصی زندان در مواجهه با مددجویان؛

- مهارت اصول مشاوره و مخاطب‌شناسی؛

- مهارت ارتباط مؤثر.

نبایدهای تبلیغ در زندان

آنچه در مورد نبایدهای تبلیغ در زندان مطرح می‌شود، نکاتی است که توجه به آن، موجب تداوم و استمرار کار تبلیغی در محیط زندان شده و هدف تبلیغ در زندان را محقق می‌سازد. مبّلیغ باید توجه داشته باشد که حضور او در میان مددجویان و در محیط زندان، ممکن است مورد سوء استفاده قرار گرفته و زمینه گرفتاری وی را فراهم آورد؛ چراکه زندان، محیطی است که مجرمان را در آن نگهداری می‌کنند. از طرفی، اگر مبّلیغ نبایدهای تبلیغ در زندان را مورد توجه قرار ندهد، زمینه کار تبلیغی موفق او سست شده و حتی در مواردی، موجب محرومیت از حضور در این جایگاه تبلیغی می‌شود.

از مواردی که باید در ورود به زندان مراعات شود، عبارت است از:

• نبردن وسایل الکترونیکی به داخل زندان

مبّلیغ در بدو ورود به زندان، نباید هیچ‌گونه وسیله الکترونیکی مثل: موبایل، تبلت و فلش را با خود به داخل زندان ببرد؛ چراکه این کار از نظر قوانین زندان، جرم محسوب می‌شود.

• عدم ورود به موضوع پرونده‌های حقوقی و قضایی مددجویان

مبّلیغ نباید از محتوای پرونده مددجو پرس‌وجو کند؛ زیرا گاهی پرونده‌هایی است که بسیار پیچیده و چندلایه است و با صحبت چند دقیقه‌ای یا حتی بیشتر، امکان حل و فصل آن فراهم

نمی‌شود و از حیطة کار تبلیغی مبلّغ نیز خارج است.

• عدم پاسخگویی و راهنمایی در موضوع حقوقی و قضایی پرونده مددجو

معمولاً کسی که در زندان است، چندین مرحله پرونده‌اش از طرف سیستم قضایی مورد بررسی قرار گرفته و چه بسا مددجو خودش نیز اشراف کامل به پرونده‌اش نداشته باشد و فقط وقت مبلّغ از این جهت تلف می‌شود و ممکن است در طی مراحل قانونی پرونده، بهانه‌ای هم به دست مددجو بدهد و عنوان کند که فلان مطلب یا حکم را مبلّغ روحانی زندان یادآوری کرده است.

• عدم پیگیری امور شخصی مددجو در خارج از زندان

گرچه کارگشایی از کار مؤمنان، بسیار ارزشمند است، اما مددجویان در خارج از زندان، امور مختلف و کارهای فراوانی دارند و مبلّغ با ورود به برخی از آن کارها، زمینه ورود به کارهای دیگری که اطلاع و آگاهی از آن ندارد، برایش فراهم می‌شود و چه بسا پای شاکیان مختلف به آن کار باز شود و در مواردی، نه تنها گره‌ای از کار او باز نمی‌کند، بلکه مشکلات دیگری نیز برای مبلّغ ایجاد خواهد شد.

• پرهیز از هم‌غذا شدن با مددجو

مبلّغی که وارد زندان می‌شود، حتی المقدور از هم‌غذا شدن و استفاده از نوشیدنی و مواد غذایی و خوراکی که از طرف مددجویان پذیرایی می‌شود، خودداری نماید.

• دوری از وساطت

یک مبلّغ نباید در خصوص دریافت امتیازهای مددجویان در بند، مانند: زمان تماس تلفنی، انواع ملاقات و مرخصی، وساطت نماید؛ اموری که به عنوان امتیاز برای بهره‌برداری از امکانات زندان برای مددجویان در نظر گرفته می‌شود و با توجه به نوع رفتار انضباطی و همکاری و مشارکت مددجویان در برنامه‌های زندان، مدنظر قرار می‌گیرد. این امتیازات را وکیل بند یا مسئول فرهنگی لحاظ می‌کند. وساطت مستقیم مبلّغ در بهره‌مندی از این امتیازات، به‌خصوص اگر با درخواست از طرف مددجو باشد، ممکن است زمینه تبعیض و اختلاف در برنامه‌های زندان را فراهم آورد؛ اما خود مبلّغ در صورت صلاحدید و به عنوان تشویق، بدون اطلاع مددجو می‌تواند از مسئول مربوطه درخواست کند که زندانی را مورد تشویق قرار دهد.

• عدم دریافت هدیه از طرف مددجویان

برخی مددجویان، در زندان اقدام به ساخت کارهای هنری دستی از چیزهایی که در اختیار دارند

می‌کنند؛ مثل تسبیح و وسایل بافتنی یا حکاکی؛ حتی المقدور مبلغ از دریافت این‌گونه وسایل به عنوان هدیه خودداری نماید؛ چراکه در برخی موارد ممکن است زمینه سوء استفاده از ارتباط صمیمی مددجو با مبلغ در میان سایر مددجویان، مشکلاتی را ایجاد نماید.

• عدم تقابل با رسم و رسومات جاافتاده در زندان بین مددجویان

در میان مددجویان و در محیط زندان، برخی رسوم اجرایی، رفتاری و یا گفتاری به صورت عرف زندان وجود دارد که ممکن است برخی از آنها به مذاق همه خوش نیاید. مبلغ با تغافل از این‌گونه رفتارها، نباید برخورد تقابلی داشته باشد؛ به‌ویژه اگر با مبنای دینی هم ناسازگاری نداشته باشد.

• عدم بیان مباحث چالش‌برانگیز در میان مددجویان

بیان مباحثی که موجب ایجاد چالش رفتاری و گفتاری بین مددجویان می‌شود، زمینه بروز اختلاف و ناراحتی و یا در مواردی زمینه ایجاد فتنه و درگیری در زندان را فراهم می‌کند. طرح مباحث اختلافی مذهبی بین شیعه و اهل تسنن، طرح مباحث ماورایی مثل خواب و جن، به‌خصوص در بند زنان، موجب بروز مشکلاتی برای مددجو می‌شود؛ زیرا کسی که در زندان به سر می‌برد، به اندازه کافی تحت فشار هست و مبلغ نباید موجبات بروز ناآرامی در زندان را فراهم آورد.

• عدم واگذاری کارت تردد به مبلغ دیگر

گاهی مبلغ نمی‌تواند در وعده نماز جماعت زندان حاضر شود. در این‌گونه موارد، نباید کارت تردد خود را برای انجام نماز، به مبلغی دیگر واگذار نماید؛ چراکه صدور کارت تردد، از طرف حراست زندان انجام شده و واگذاری به غیر، از نظر قوانین زندان مجاز نیست.

محتوای تبلیغی

همان‌طور که از واژه «تبلیغ» پیداست، رساندن پیام دین، مهم‌ترین دغدغه مبلغ دین است و آنچه او را در دستیابی به این مهم کمک می‌کند، تسلط علمی به موضوعی است که می‌خواهد بیان کند. اشراف بر محتوای غنی تبلیغی و انتخاب مناسب آن محتوا برای مخاطب، مهم‌ترین مسئله در تبلیغ است. در اینجا آنچه از نظر محتوای تبلیغی و موضوعات مورد نیاز مددجویان در جهت بازپروری در زندان مورد توجه است، بدان پرداخته می‌شود؛ موضوعاتی که هرکدام زیرشاخه‌های

فراوانی دارد و با توجه به نوع مخاطبانی که مبلّغ با آنها مواجه می‌شود، می‌تواند برخی از آنها را انتخاب کند و با پرورش و پرداخت آن، متناسب با محیط زندان، به بهترین شکل به مددجویان ارائه نماید.

محتوای قابل بحثی که در محیط زندان می‌توان از آن استفاده نمود، به چند بخش تقسیم می‌شود:

الف. مباحث اعتقادی

مباحث اعتقادی، عبارت‌اند از موضوعاتی از قبیل: باور به خدا و معاد، نقش باورهای دینی در انسان و جامعه، مقدرات الهی، جبر و اختیار، شفاعت.

ب. مباحث رفتاری و اخلاقی

برخی از این موضوعات، عبارت‌اند از: اجتماعی زیستن، توبه و توبه‌شکنی، قناعت و زیاده‌خواهی، ارتقای انگیزش تحصیل، بدزبانی و عفت کلام، توکل، توسل، وحدت و اهمیت آن (به دلیل حضور مددجویان اهل سنت و دیگر ادیان در زندان)، امیدواری، خودزنی و خودکشی، اخلاق فردی و اجتماعی، گناهان اقتصادی، دوست و دوست‌یابی.

ج. مباحث روان‌شناختی

این مباحث، از اهمیت بسیاری در داخل زندان برخوردار است؛ زیرا اکثر افرادی که مرتکب جرمی می‌شوند، دارای رفتارها و اختلالات روان‌شناختی هستند و یا با مهارت‌های اولیه زندگی آشنایی ندارند؛ مهارت‌هایی همچون: خودآگاهی، همدلی، روابط بین فردی، ارتباط مؤثر، کنترل هیجان، حل مسئله و تصمیم‌گیری که باعث قدرت‌سازگاری افراد می‌شوند. این مباحث، باید با دقت و تسلط بر مطالب بیان گردد؛ از جمله: رهایی از افسردگی، مهارت‌های زندگی، کنترل خشم، بازپروری اجتماعی، روش‌های کنترل خانواده، هویت‌یابی و شناخت اختلالات روانی.

سخن پایانی

هدف از ایجاد زندان‌ها، در حقیقت، مجازات افرادی است که در آسایش عمومی ایجاد اختلال کرده‌اند و در واقع، هدف از این کار، اصلاح و تربیت مددجویان است. موضوع اصلاح و تربیت بزهکاران، به قدری مهم است که اقدامات اصلاحی و بازپرورانه در قانون، تنها به دوران

محکومیت ختم نمی‌شود و طبق مقررات مربوط به مراکز مراقبت، بعد از خروج زندانیان، در جهت اصلاح و تربیت زندانیان با هدف پیشگیری از وقوع جرم، از طریق حمایت‌های مالی و معنوی، این مراکز خدماتی را ارائه می‌دهند. نهاد دین، به عنوان نهادی مؤثر در ایجاد روح اطاعت و بندگی و اصلاح اساسی رفتار و ایجاد کنترل درونی در افراد، می‌تواند این امر مهم را عهده‌دار شود و با دارا بودن گستره‌ای از موضوعات اخلاقی، اعتقادی و خانوادگی و نیز تبیین و تمرین آموزه‌های دینی و بهره‌گیری از مبلغان دینی، نقش بسیار مهمی در بازپروری مددجویان ایفا می‌کند.

منابع

۱. قرآن کریم.
 ۲. آیین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، ۱۳۸۹، مصوب ۲۰ آذر ۱۳۸۴ رییس قوه قضاییه با اصلاحات.
 ۳. جمعی از نویسندگان، بی‌تا، زندان، تهران، نشر پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه، مرکز تحقیقات اسلامی.
 ۴. خلیلی، عذرا، ۱۳۸۵، مقاله «جایگاه زندان در اندیشه دینی»، فقه و حقوق خانواده، ش ۴۳، ص ۶۲-۹۰.
 ۵. دهخدا، علی‌اکبر، ۱۳۱۹، لغت‌نامه دهخدا، تهران، مؤسسه دهخدا.
 ۶. شریف‌نژاد، هوشنگ و دکتر فرزاد جلالی، بی‌تا، روز اول در زندان، بی‌جا.
 ۷. شمس، علی، ۱۳۳۶، پژوهشی درباره زندانبانی اسلامی، مشهد، اداره کل زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی استان خراسان.
 ۸. الشوکانی، محمد بن علی بن محمد، بی‌تا، نیل الأوطار، بیروت، دار الجلیل.
 ۹. صدوق، محمد بن علی، بی‌تا، عیون اخبار الرضا، تهران، جهان.
 ۱۰. طبسی، نجم‌الدین، ۱۴۱۶ق، موارد السجن فی النصوص والفتاوی، قم، الحوزة العلمية القم، مکتب الاعلام الاسلامی.
 ۱۱. طوسی، محمد، ۱۳۶۵، تهذیب الأحکام، تهران، دار الکتب العلمیة.
 ۱۲. عمید، حسن، ۱۳۶۳، فرهنگ عمید، تهران، امیر کبیر.
 ۱۳. محمد بن قیم الجوزیة، ۱۹۸۵م، الطرق الحکمیة فی السیاسة الشرعیة، قاهره: نشر دار المدنی.
 ۱۴. معین، محمد، ۱۳۵۱، فرهنگ فارسی معین، تهران: نشر امیر کبیر.
- وانلی، احمد، ۱۳۷۸، احکام زندان در اسلام، ترجمه: محمدحسن بکائی، قم: ناشر دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

The Do's and Don'ts of Propagation in Prison

Majid Sadeghi*

Hamed Mirzakhan*

Abstract

By providing the context for the presence of religious preachers in prisons, there is a need to deal with the skills of propagation in this area, and also due to the difference in the level of the audience in terms of culture and even the type of crime, it is necessary that the religious preacher have proper planning according to the prison conditions. Therefore, paying attention to the do's and don'ts, in order to get familiar with the places and wards of the prison and knowing the administrative rules and considering the security aspects of prison work, provide a more justified presence for the preacher, and familiarity with the help-seekers' lifestyle and individual and group relationships, and even the common terms used between them, increases the possibility of his success in propagation. The present article has been conducted by a descriptive-analytical method and using the findings and field experiences in the prison environment and Center for Correction and Education. Studies show that by properly understanding the do's and don'ts of propagation in prison and the correct knowledge of the prison environment, more effective propagation activities can be done in prisons.

Keywords

Propagation, prison, help-seeker, preacher, propagation in prison.

* Master of Hadith Sciences, mr.majidsadeghi@gmail.com.

* Graduated from Level four of Islamic seminaries in Qom, researcher of the Jurisprudential Center of the Pure Imams: mirzakhanhamed@gmail.com.